ELISABETH AXMANN (1926–2015). 90 DE ANI DE LA NAŞTERE

ŞTEFĂNIŢA-MIHAELA UNGUREANU

Elisabeth Axmann (1926–2015). 90 Jahre seit ihrer Geburt

(*Zusammenfassung*)[*]

Im vorliegenden Beitrag werden das Leben und die Tätigkeit der Bukowiner Schriftstellerin Elisabeth Axmann kurz präsentiert. 1926 in Sereth geboren, verbrachte sie die Kindheit in Storozynetz und in Hermannstadt, wo sie die Schule besuchte. Während des zweiten Weltkriegs und in der Nachkriegszeit war sie mehrmals auf der Flucht. Schliesslich ist es ihr gelungen, sich in Klausenburg niederzulassen und an der dortigen Universität rumänische Sprache und Literatur, Germanistik und Philosophie zu studieren. Sie lernte den rumänischen Dichter Lucian Blaga als Hochschullehrer kennen und übersetzte dessen Gedichte ins Deutsche. Nach dem Abschluss des Studiengangs arbeitete sie als Lehrerin und wissenschaftliche Mitarbeiterin am Institut für Geschichte und Philosophie an der Universität Klausenburg. Seit 1954 wirkte sie sechzehn Jahre lang als Kulturredakteurin der Bukarester Zeitung „Neuer Weg" und als Korrespondentin der „Karpathenrundschau" (Kronstadt). Zwischen 1970 und 1972 war sie Lektorin des Kriterion Verlags in Bukarest und von 1972 bis 1974 – Redakteurin der Zeitschrift „Neue Literatur". 1977 nahm Elisabeth Axmann an einem Kolloquim in Göttingen teil. Sie ist nicht mehr nach Rumänien zurückgekehrt, sondern in Deutschland geblieben. Bis zu ihrer Pensionierung war sie als Mitarbeiterin der rumänischen Redaktion der Deutschen Welle in Köln tätig. Sie übte eine reiche Tätigkeit im Bereich der Journalistik, Kunstgeschichte, Kunstkritik und der literarischen Übersetzung, schrieb Gedichte, Prosa und eine Reihe von Essays und Kunstrezensionen, sowohl in deutscher, als auch in rumänischer Sprache. Elisabeth Axmann ist 2015 im Alter von 89 Jahren in Köln verstorben.

Werke: *Gedichte*. Klausenburg: Dacia Verlag. 1974: *Spiegelufer*. *Gedichte 1968–2004*, Aachen: Rimbaud Verlag, 2004; *Wege*, *Städte. Erinnerungen*, Aachen: Rimbaud Verlag, 2005; *Fünf Dichter aus der Bukowina*, Aachen: Rimbaud Verlag, 2007; *Die Kunststrickerin. Erinnerungssplitter*, Aachen: Rimbaud Verlag, 2010; *Glykon. Gedichte*. Aachen: Rimbaud Verlag 2012.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Elisabeth Axmann, Bukowina, Sereth, Storozynetz, Hermannstadt, Klausenburg, Übersetzung, Kunstkritik, Kunstgeschichte, Gedichte, Prosa, Flucht, Erinnerungen, Memorialistik.

[*] Traducerea rezumatului şi a citatelor în limba germană: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXIII**, *2* (47), p. 679 – 687, Rădăuţi–Bucureşti, 2016

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu

Între scriitoarele de limbă germană din spaţiul bucovinean, o figură aparte o constituie Elisabeth Axmann. Din puţinele informaţii existente despre această scriitoare, aflăm că s-a născut la 19 iulie 1926, în Siret, într-o familie de evrei, originară din Sudetenland (Regiunea Sudeţilor). Tatăl ei, Karl Axmann, născut la Straja, la 2 octombrie 1891, era comisar de poliţie. Datorită funcţiei sale, acesta era frecvent transferat dintr-o localitate în alta, aşa încât Elisabeth şi-a petrecut copilăria la Storojineţ şi Fălticeni[1]. După absolvirea gimnaziului din Fălticeni, şi-a continuat studiile la cel din Sibiu, pentru ca, în anii 1942–1943, să revină la Fălticeni.

Ca în cazul multor bucovineni, destinul i-a fost marcat de evenimentele celui de-al Doilea Război Mondial. Refugiul din calea Armatei Roşii (1944–1946) constrânge familia Axmann să rămână, o vreme, în Buziaş, apoi la Bucureşti, Brăila şi Cluj. În acest din urmă oraş, Elisabeth Axmann reuşeşte să-şi ia bacalaureatul, în anul şcolar 1946/1947. Se înscrie, apoi, la Universitatea din Cluj, unde studiază filosofie, germanistică, limba şi literatura română. Îl are ca profesor pe Lucian Blaga, din ale cărui poezii va traduce, mai târziu, în limba germană. În perioada studenţiei, devine membră a renumitului Cerc literar de la Sibiu.

După terminarea studiilor, Elisabeth Axmann lucrează, mai întâi, ca asistent universitar în cadrul Institutului de Istorie şi Filosofie, de pe lângă Universitatea clujeană. În anul 1954, se căsătoreşte cu Titus Mocanu[2], cunoscut estetician român,

---

[1] Luzian Geier, *Elisabeth Axmanns Erinnerungen an die Bukowina und Siebenbürgen*, în „Siebenbürgische Zeitung", 15 aprilie 2006, p. 10. Pentru scurte fişiere bio-bibliografice ale scriitoarei Elisabeth Axmann, vezi şi: Amy Colin, Alfred Kittner (Hrsg.), *Versunkene Dichtung der Bukowina*, München, Wilhelm Fink Verlag, 1994, p. 349−348; Manfred Winkel, Hans Bergel, *Wir setzten das Gespräch fort... Briefwechsel eines Juden aus der Bukowina mit einem Deutschen aus dem Siebenbürgen*, Berlin, Frank&Timme Verlag für wissenschaftliche Literatur, 2012, p. 351; Peter Motzan, *Intelektuelle Noblesse und unbeirrbare Redlichkeit. Elisabeth Axmann erzählt eine bewegte und bewegende Lebens- und Familiengeschichte*, în „«Spiegelungen». Zeitschrift für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas", Heft 1, Jg. 2, 2007, IKGS-Verlag, München, p. 28−31; Denes Nagy, *Elisabeth Axmann (1926−2015)*, *ibidem*, Heft 2, 2015, p. 278−279.

[2] Titus Mocanu (1 noiembrie 1923, Brăila – 26 aprilie 2004, Köln, Germania), estetician român. A studiat filosofia la Universitatea din Cluj (în refugiu, la Sibiu), unde a fost membru al cercului literar organizat de studenţii lui Lucian Blaga. După licenţă, în 1947, a fost asistent la Facultatea de Filosofie şi Drept (1947–1948), de unde a fost înlăturat, la reforma învăţământului, din 1948. După aceea, a lucrat ca cercetător la Institutul de Istorie şi Filosofie al Academiei – Filiala Cluj (1948–1952). După ce a fost, timp de doi ani, „director de studii" la o şcoală medie tehnică din Cluj (unde a predat şi matematica, pe care o studiase în paralel cu filosofia, la facultate), s-a mutat la Bucureşti, unde a predat la o şcoală tehnică (1954–1959). Între anii 1960 şi 1962, a fost profesor de matematică şi fizică la o şcoală elementară de şapte clase, dintr-o comună din

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

şi se mută la Bucureşti. Aici, se angajează ca redactor cultural al periodicului bucureştean „Neuer Weg" şi, din 1970, ca lector, în cadrul Editurii Kriterion. Între 1972 şi 1977, Elisabeth Axmann ocupă postul de redactor cultural al revistei „Neue Literatur". În această perioadă, împreună cu Bucur Stănescu, lucrează la traducerea în limba română a volumului *Grundlagen der modernen Kunst: Eine Einführung in ihre symbolischen Formen*, al istoricului de artă austriac Werner Hofmann, publicat la Stuttgart, în 1966[3]. De asemenea, în anul 1974, îi apare o plachetă de poezii în limba germană, de 36 de pagini, intitulată *Gedichte*, la Editura „Dacia" din Cluj-Napoca.

În anul 1977, Elisabeth Axmann participă la un colocviu în oraşul Göttingen şi decide să nu se mai întoarcă în ţară. Rămâne în Germania şi se stabileşte la Köln, unde devine redactor cultural în cadrul postului de televiziune Deutsche Welle. Activitatea jurnalistică a Elisabethei Axmann continuă în Germania, cu numeroase eseuri şi articole de critică şi istorie literară. Publică recenzii ample în „Südostdeutsche Vierteljahresblätter", periodicul Institutului pentru Cultura si Istoria Germanilor din Europa de Sud-Est, din München, şi în ziarul „Siebenbürgische Zeitung"[4].

Între anii 2004 şi 2012, îi apar mai multe volume de poezie şi proză, la Editura Rimbaud, Germania, şi anume: *Spiegelufer* (2004) – o colecţie de texte din perioada 1968–2004; antologia *Fünf Dichter aus der Bukowina* [Cinci poeţi din Bucovina] (2007), în care scrie despre lirica Rosei Ausländer, a lui Alfred Kittner, a lui Alfred Margul-Sperber (pe care l-a cunoscut îndeaproape) şi a lui Moses Rosenkranz. O altă antologie de versuri şi proză apare în 2008, *Blaueule Leid*, cu subtitlul *Bukowina 1940–1944*, reunind, în paginile sale, creaţii semnate de Rose Ausländer, Klara Blum, Paul Celan, Georg Drozdowski, Gregor von Rezzori ş. a. În 2010, publică volumul de portrete, schiţe şi evocări *Die Kunststrickerin* [Ţesătoarea artistică].

---

judeţul Prahova. După 1964, a revenit în învăţământul superior, mai întâi la Institutul Politehnic din Bucureşti, unde a predat istoria ştiinţelor, apoi la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu" din Bucureşti, unde a ajuns, în cele din urmă, titular al Catedrei de estetică. A obţinut doctoratul la Universitatea din Cluj, în anul 1969, cu lucrarea *Despre sublim*, publicată în 1970. A fost membru şi secretar al Secţiei de critică literară din cadrul Uniunii Artiştilor Plastici din România. A colaborat la: „Viaţa românească", „Steaua", „Revista de filosofie", „Contemporanul", „Arta", „Forum" etc. În 1979, a emigrat în Republica Federală Germania. Acolo a lucrat ca cercetător ştiinţific la Academia de Artă din Düsseldorf şi a colaborat la „The Southwestern Journal of Philosophy" şi la emisiuni ale postului de radio Europa Liberă. Vezi: Aurel Sasu, *Dicţionarul biografic al literaturii române*, vol. II (M−Z), Bucureşti, Editura Paralela 45, 2006, p. 130−131.

[3] În limba română, lucrarea a apărut cu titlul: Werner Hoffmann, *Fundamentele artei moderne. O introducere în formele ei simbolice*, traducere de Bucur Stănescu şi Elisabeth Axmann, prefaţă de Titus Mocanu, vol. I−II, Bucureşti, Editura Meridiane, 1977.

[4] Pentru detalii privind activitatea jurnalistică a scriitoarei, vezi şi: Hans Bergel, *Klarheit und Mut, Stil und Persönlichkeit. Die Journalistin Elisabeth Axmann*, în „«Südostdeutsche Vierteljahresblätter». Zeitschrift für Literatur und Kunst, Geschichte und Zeitgeschichte", nr. 2, 1996, München, p. 131−132.

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

Ne reţine atenţia, în mod deosebit, volumul de proză *Wege, Städte. Erinnerungen* [Drumuri, oraşe. Amintiri], apărut în toamna anului 2005. Lucrarea este valoroasă, în primul rând sub aspect memorialistic, deoarece prezintă destinul unei familii de bucovineni, începând din ultimele trei decenii ale perioadei interbelice, continuând cu cel de-al Doilea Război Mondial şi terminând cu perioada postbelică, până spre finalul anilor ’70. Deşi relatarea este subiectivă, iar evenimentele petrecute în timpul peregrinărilor prin ţară nu sunt menţionate în ordine cronologică, textul furnizează şi informaţii istorice concrete.

Autoarea evocă cu nostalgie Storojineţul, oraşul în care a locuit de la cinci ani, până la împlinirea vârstei de zece ani: „În anii ’30 ai secolului trecut, Storojineţul trebuie să fi fost un mic oraş neobişnuit, (...), înconjurat de păduri şi moşii; un cuib ascuns de ochii lumii, dar nicidecum rupt de lume (...). Un punct colorat, cu artere, pe o hartă ce mi-a căzut în mâini, nu de mult, a districtului Cernăuţi, astăzi ucrainean”[5]. Una dintre cele patru locuinţe închiriate, pe parcurs, de familia Axmann în Storojineţ, „Vila Eisenkraft”, se învecina cu moşia baronilor Şerban şi Neagoe Flondor şi aparţinea administratorului acesteia, „un bărbat cu alură zveltă, sportivă, cu nas acvilin, care făcea paşi mari şi îşi rotea bastonul în mers”[6]. Locurile prin care a trecut şi persoanele cunoscute de autoare în perioada copilăriei sunt descrise cu sensibilitate şi emoţie. Pe fondul acestor descrieri, se conturează, cu linii distincte, figura blândă a mamei, a fratelui mai mare (rămas invalid, după ce, la o vârstă fragedă, s-a îmbolnăvit de poliomielită) sau a tatălui: „În faţa casei aveam veranda, unde soarele strălucea ziua întreagă (...). Drept în faţă se vedea un drum larg, acoperit de iarbă, care venea dinspre oraş, către noi. Pe acel drum îl vedeam, uneori, pe tatăl meu, venind spre casă: vara, obişnuia să poarte o cămaşă lungă, de culoare gri-deschis, şi, pe cap, o pălărie albă din paie. Deseori, aducea în braţe un pepene roşu, mare”[7].

Descrierea Storojineţului, a locuitorilor săi, cu preocupările lor zilnice, formează imaginea idilică a unei Românii, încă neatinse de ororile războiului.

Imaginea gării din Cernăuţi, în martie 1944, marchează, în volum, începutul refugiului din calea armatelor sovietice. Pe peron, aşteaptă câţiva dintre membrii familiei Axmann (mama, fratele invalid şi bunicii), Elisabeth aflându-se la şcoală,

[5] Elisabeth Axmann, *Wege, Städte. Erinnerungen*, Aachen, Rimbaud Verlag, 2005, p. 5. În original: „Storosynetz muss in den dreißigen Jahren des vorigen Jahrhunderts (…) eine wunderliche kleine Stadt gewesen sein: Von Wäldern und Gutshöfen umgeben, ein verstecktes Nest, und doch (…) durchaus nicht hinterwäldlerisch. Auf der Landkarte des heutigen ukrainischen «Oblast» Czernowitz, die mir unlängst in die Hände fiel, ein farbiger Knoten mit Ausfallstraßen”.

[6] *Ibidem*, p. 6. În original: „ein schlanker, sportlicher Typ mit Adlernase, der beim Gehen grosse Schritte nahm und den Spazierstock kreisen ließ”.

[7] *Ibidem*, p. 7. În original: „Oben in der Wohnung hatten wir die Veranda, in die den ganzen Tag die Sonne schien. (…) Geradeaus aber schaute man auf einen breiten, grasbewachsenen Weg, der von der Stadt zu uns herausführte. Da sah ich manchmal meinenVater nach Hause kommen: er hatte im Sommer stets einen hellgrauen Lusterrock an und auf dem Kopf einen Hut aus weißem Reisstroh. Auf beiden Armen trug er oft eine große Wassermelone”.

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

la Sibiu, iar tatăl fiind obligat să rămână în post, până la retragerea vechii administraţii. Prima oprire, dintr-un şir lung, este la Buziaş. Bunicul autoarei, bătrân şi bolnav, nu va supravieţui acestei călătorii.

Volumul cuprinde şi câteva amintiri ale Elisabethei Axmann din perioada studenţiei. Dintre acestea, întâlnirea cu profesorul Lucian Blaga este una inedită: „Stau la un pupitru, în primul rând, în dreapta, aproape de uşă, într-unul dintre amfiteatrele mai mici ale universităţii clujene, deoarece Lucian Blaga nu are niciodată mulţi cursanţi. În sală domneşte liniştea, numai din când în când se mai aude chiorăitul unui stomac flămând. Noi, cei nou-veniţi, suntem, la început, dezamăgiţi: vestitul profesor citeşte doar, cu o voce reţinută, monotonă, textele aduse de el! Curând, însă, ne obişnuim cu acest stil de expunere puţin atractiv şi descoperim programul poetic sugestiv, care se ascunde în spatele tuturor prelegerilor sale. (…) Mult mai animată decât în timpul cursurilor este, însă, atmosfera de la orele de seminar, pe care Blaga le ţine, întotdeauna, personal. Atunci, el nu se mai simte condiţionat de teoretizarea abstractă – de altfel, mereu garnisită cu metafore –, lasă la o parte instrumentarul cultural-morfologic, adesea caraghios, şi îşi ia libertatea de a vorbi cu entuziasm, competenţă şi şarm cosmopolit despre artă şi literatură. (…) Iar, când vorbeşte, de cele mai multe ori priveşte în depărtare”[8].

Anii studenţiei sunt evocaţi cu nostalgie şi emoţie: este perioada în care autoarea se dedică studiului literaturii germane, participă la dezbaterile studenţeşti pe teme de filosofie şi leagă prietenii strânse cu viitori scriitori, poeţi, publicişti şi critici literari şi de artă: Ion Negoiţescu[9], Radu Enescu[10], Traian Birăescu[11], Toma

[8] *Ibidem*, p. 45–46. În original: „Ich sitze an einem Pult in der ersten Reihe, rechts, nahe an der Tür, in einem der kleineren Amphitheater der Klausenburger Uni, denn Lucian Blaga hat nie viele Hörer. Es herrscht Stille im Raum, nur ab und zu knurrt ein hungriger Magen. Wir Neulinge sind zunächst enttäuscht: der berühmte Professor liest ja nur, mit gepresster, monotoner Stimme, die mitgebrachten Texte! Bald aber gewöhnen wir uns an diese wenig attraktive Vortragsweise und entdecken das suggestive poetische Programm, das hinter all seinen Ausführungen steckt. (…) Entscheidend lebhafter als während der Vorlesungen geht es in den Seminarstunden zu, die Blaga immer selber leitet. Er fühlt sich dann dem abstrakten Theoretisieren – das er doch, immer wieder, mit Metaphern behängt – nicht mehr verpflichtet, legt auch das oft skurrile kulturmorphologische Instrumentarium beiseite und nimmt sich die Freiheit, begeistert, kompetent und mit weltmännischem Charme über Kunst und Literatur zu sprechen. (…) Und wenn er spricht, schaut er meist in die Ferne”.

[9] Ion Negoitescu (10 august 1921, Cluj – 6 februarie 1993, München) a fost poet, eseist, critic si istoric literar român, unul dintre liderii Cercului Literar de la Sibiu. Marginalizat si cenzurat din cauza atitudinii sale anticomuniste si dizidente, fost detinut politic, Ion Negoitescu s-a alăturat protestului lui Paul Goma si al lui Ion Vianu împotriva regimului Ceausescu, în 1977. A ales calea exilului, stabilindu-se definitiv în Germania de Vest, unde a colaborat la Radio Europa Liberă si la multe alte publicatii anticomuniste, activând, de asemenea, si ca editor la reviste literare, pentru comunităţile de români din diaspora. Pentru mai multe detalii, vezi: P[etru] P[oantă], *Negoiţescu, Ion*, în *Dicţionarul general al literaturii române*, vol. IV (L/O), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005, p. 581−584; I[on] V[artic], *Negoiţescu, Ion*, în Aurel Sasu, *op. cit.*, vol. II (M−Z), Bucureşti,

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

George Maiorescu[12], Andrei Roth[13]. În alt loc, în volum, Elisabeth Axmann, arată că evadarea în lectură a constituit, în sine, o modalitate de a face faţă greutăţilor:

Editura Paralela 45, 2006, p. 199−200; Ecaterina Ţarălungă, *Enciclopedia identităţii româneşti. Personalităţi*, Bucureşti, Editura Litera Internaţional, 2011, p. 544−545.

[10] Radu Enescu s-a născut la Satu Mare, la 12 iulie 1925. A copilărit la Braşov, unde a făcut şcoala primară germană (a fost elev al lui Cioran, potrivit lui Ovidiu Cotruş), după care a urmat Liceul „Andrei Şaguna" din Braşov şi Facultatea de litere şi filosofie a Universităţii Cluj, pe care a absolvit-o în 1948. A făcut parte, alături de Radu Stanca, Şt. Aug. Doinaş, C. Regman, N. Balotă, I. Negoiţescu din Cercul literar de la Sibiu. Între 1949 şi 1951 lucrează la Biblioteca Universitară din Cluj, apoi ca profesor la licee din oraş (predă şi educaţie fizică). Începând din 1957, redactor la revistele „Tribuna" şi „Steaua". Din 1966, la redacţia revistei „Familia"; numit redactor-şef adjunct (până în 1987). Este autorul a patru cărţi: *Franz Kafka* (monografie, 1968); *Critică şi valoare* (eseuri, 1973), *Ab urbe condita* (eseuri, 1985), *Între două oceane* (1986). Vezi: T[ania] R[adu], *Enescu, Radu*, în *Dicţionarul general al literaturii române*, vol. III (E–K), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005, p. 65−67, Aurel Sasu (coord.), *op. cit.*, vol. I (A−L), p. 566; http://revistacultura.ro/nou/2010/10/radu-enescu/ (accesare din data de 16.06.2016).

[11] Traian Liviu Birăescu (19 iulie 1924, Timişoara – 8 ianuarie 1998, Timişoara). A fost critic literar, eseist şi prozator; absolvent al Facultăţii de Litere şi Filosofie de la Universitatea din Cluj-Napoca (1944−1948); doctor în ştiinţe filologice (Universitatea din Cluj-Napoca). A colaborat la diverse reviste: „Vrerea", „Revista Banatului", „Scrisul bănăţean", „Orizont", „Tribuna", „Cronica", „Transilvania", „Steaua", „Contemporanul", „Analele Universităţii din Timişoara". Cărţi publicate: *Condiţia romanului*, Cluj, Editura Dacia, 1971; *Căile eseului*, Timişoara, Editura Facla, 1976; *Proust azi*, Timişoara, Editura Facla, 1979; *Echinox de toamnă*, Timişoara, Editura Facla, 1981; *Pomul cunoaşterii*, Timişoara, Editura Facla, 1983; *Calea amintirilor*, Timişoara, Editura Facla, 1986; *Compendiu de literatură universală şi comparată. Antichitatea*, Timişoara, Editura Helicon, 1997; *Compendiu de literatură universală şi comparată. Renaşterea. Barocul*, Timişoara, Editura Helicon, 1999; *Jurnal apocrif*, Timişoara, Editura Marineasa, 1999. Vezi: D[oina] B[ogdan]-D[ascălu], *Birăescu, Traian Liviu*, în *Dicţionarul general al literaturii române*, vol. I (A−B), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2004, p. 529−530; I[on] C[ristofor], *Birăescu, Traian Liviu*, în Aurel Sasu, *op. cit.*, vol. I (A−L), Bucureşti, Editura Paralela 45, p. 166−167.

[12] Toma George Maiorescu (n. 8 decembrie 1928, Reşiţa) este prozator, eseist, poet, publicist, profesor, fondatorul unei noi discipline, „ecosofia". Studiază la Facultatea de Litere şi Filosofie de la Universitatea din Cluj (1947–1948) şi la Universitatea din Bucureşti (1948–1949). După terminarea studiilor, lucrează ca redactor la „Contemporanul" şi „România pitorească" şi publică volume de poezii, eseuri şi reportaje. A colaborat la: „Contemporanul", „Gazeta literară", „România literară", „Luceafărul", „Tribuna", „Orizont", „Flacăra", „România liberă", „România pitorească", „Viaţa militară" etc. Între anii 1963–1975, a publicat şi o serie de cărţi de călătorie (America de Sud, Orientul apropiat, Africa de Nord, Europa etc.), realizând, în calitate de autor total (scenarist, operator şi regizor), filme TV despre locurile vizitate. Autor a circa 40 de volume de poeme, proză, filosofie şi publicistică, Toma George Maiorescu este cunoscut în străinătate prin traduceri (Evgheni Evtuşenko, Pablo Neruda) în peste 20 de limbi. La rândul său, a tradus, pentru prima oară în româneşte, poeţi polonezi (T. Roziewic, Cz. Milosz), greci (Iannis Ritzos, M. Ludemis, T. Livaditis), turci (Nazim Hikmet) etc. În 2011 şi 2012, Toma George Maiorescu a fost nominalizat pentru Premiul Nobel în Literatură. Vezi: N[icolae] B[ârnă], *Maiorescu, Toma George*, în *Dicţionarul general al literaturii române*, vol. IV (L/O), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005, p. 188−189; A[urel] S[asu], *Maiorescu, Toma George*, în Aurel Sasu, *op. cit.*, vol. II (M−Z), Bucureşti, Editura Paralela 45, p. 20−21; Ecaterina Ţarălungă, *Maiorescu, Toma George*, în *op. cit.*, p. 464.

[13] Andrei Roth (1927–2009) a fost un reprezentant de seamă al scolii clujene de sociologie. De-a lungul celor şase decenii de activitate didactică şi ştiinţifică prodigioasă, în cadrul Universităţii

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

„Am citit *Zarathustra* pe când mă aflam încă la Sibiu, într-o cămară, în care îmi amenajasem o «cameră proprie», un spaţiu infim, dar în care se putea citi minunat din lada cu cărţi, care era doar puţin deteriorată”[14].

În anul 1954, în plin regim comunist, Elisabeth Axmann este nevoită să-şi părăsească locul de muncă de la universitate, împreună cu alţi colegi, fiind consideraţi „elemente indezirabile”. Autoarea face numeroase referiri la presiunile exercitate de dictatura comunistă asupra profesorilor şi studenţilor de la Universitatea din Cluj: interzicerea limbii germane, franceze şi engleze, drama eliminării de la catedră a profesorului Lucian Blaga, reacţiile antisemite, exmatriculările pe baze etnice. Căsătoria cu Titus Mocanu este, şi ea, îngreunată de procedurile de verificare a documentelor personale şi de necesitatea obţinerii unui alt certificat de naştere, în condiţiile în care Arhivele din Siret, unde se aflau actele doveditoare privind identitatea scriitoarei, fuseseră distruse în timpul războiului[15].

Urmează perioada petrecută la Bucureşti, când Elisabeth Axmann se angajează în redacţia periodicului „Neuer Weg” şi dă naştere unei fetiţe. Cutremurător este, aici, momentul când primeşte vestea morţii tatălui, Karl Axmann, arestat în primăvara anului 1953 şi încarcerat în închisoarea din Suceava, până în 1956. A decedat în acelaşi an, în data de 9 martie, din cauza bătăilor primite, deoarece a refuzat să depună o mărturie mincinoasă în procesul intentat unui alt deţinut, pe motive politice[16]. Autoarea mărturiseşte că durerea provocată de vestea morţii tatălui, pe care familia a primit-o la trei luni după ce avusese loc tragicul eveniment, a fost greu de depăşit: „Abia mulţi ani mai târziu, după moartea lui, în închisoare, i-am scris tatălui meu o ultimă scrisoare. Ea se află, cu titlul *Widmung* [Dedicaţie], pe prima pagină a micului volum de poezii, pe care l-am publicat la Cluj, în 1974: «Odinioară, trebuia, la masă, / să mă gândesc la foamea ta / şi la frigul tău, / atunci când intram în camere calde. / Abia / de când ai murit, / de când, iarna, zăpada / de pe deal / este vara / zbor de păsări / mă gândesc, în pace, / la tine»”[17].

Volumul de amintiri continuă cu prezentarea perioadei petrecute la Brăila, un răstimp deloc fericit pentru autoare: fratele mai mare, condamnat la o existenţă

Babeş-Bolyai, a abordat o tematică foarte vastă, cuprinzând sociologia culturală, sociologia ştiinţei, democraţia şi naţionalismul, societatea în tranziţie, situaţia minorităţilor. A publicat un număr foarte mare de articole, în reviste din ţară şi străinătate, şi multe cărţi în limbile română, maghiară şi germană. Volume publicate (selectiv): *Axiologie şi etică* (Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968), *Spre o sociologie a sociologiei* (Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975), *Omul creativ* (Bucureşti, Editura Politică, 1978), *Individ şi societate* (Bucureşti, Editura Politică, 1986), *Naţionalism sau democraţism* (Târgu-Mureş, Editura Pro Europa, 1999). Vezi: http://www.polirom.ro/catalog/autori/roth-andrei/.

[14] Elisabeth Axmann, *op. cit.*, p. 37.

[15] Elisabeth Axmann, *op. cit.*, p. 13.

[16] *Ibidem*, p. 32.

[17] Ibidem, p. 30. În original: „früher musst ich bei tisch / an deinen hunger denken / und an dein frieren / wenn ich in warme Zimmer kam / erst / seit du tot bist / seit schnee im winter / über dem hügel ist im sommer / vogelflug / denk ich in frieden / an dich”.

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

tragică, din cauza bolii, se sinucide. La scurt timp după aceea, moare bunica, iar mama, profund marcată de pierderea fiului, va mai trăi doar un an după moartea lui.

În ultima parte a volumului de amintiri, naraţiunea ne readuce la Bucureşti, în perioada în care Elisabeth Axmann lucra în redacţia periodicului „Neuer Weg". În anul 1960, se naşte al doilea copil, un băiat. Autoarea povesteşte despre încercările Securităţii de a o racola în acel an ca informatoare; refuzând să facă acest lucru, este nevoită să renunţe, o vreme, la serviciu. În august 1968, în baza unui „schimb de experienţă" cu ziarul „Erfurter Zeitung", i se oferă posibilitatea de a face o scurtă vizită la Berlin, în Republica Democrată Germană. Întreprinde, apoi, o a doua călătorie în RDG, împreună cu pictorul Octav Grigorescu, cu prilejul deschiderii unei expoziţii de acuarelă, tot la Berlin, la iniţiativa Uniunii Artiştilor Plastici din România. Reuşeşte, în iulie 1971 (chiar în timpul în care regimul Ceauşescu trecea la aplicarea „tezelor din iulie"), să ajungă şi în Germania de Vest, unde rămâne timp de zece zile. Şase ani mai târziu, Elisabeth Axmann părăseşte definitiv România şi se stabileşte la Köln. Soţul ei, Titus Mocanu, o va urma abia în 1979.

Reţinem, din relatările despre primii ani petrecuţi la Köln, doar una dintre cele dintâi impresii ale autoarei despre viaţa din Occident: libertatea de exprimare, atât personală, cât şi colectivă: „O diferenţă importantă faţă de viaţa din spatele Cortinei de Fier – care fusese una oprimată, dificilă sub toate aspectele, dar, cu toate acestea, o viaţă privilegiată – consta în faptul că (...), în scris, se putea spune lucrul care era de spus, fără să trebuiască să-l ambalezi, mai întâi, ca să treacă de cenzură şi, după toate acestea, să treacă neobservat şi de cititor – cu asta a trebuit să mă obişnuiesc, în primul rând. (...) Atunci eram, de asemenea, (...) impresionată de faptul că mulţi oameni – şi, mai ales, nu doar oameni cu educaţie superioară (...) aveau, într-adevăr, revendicări sociale şi morale, pe care înţelegeau să le exprime verbal"[18].

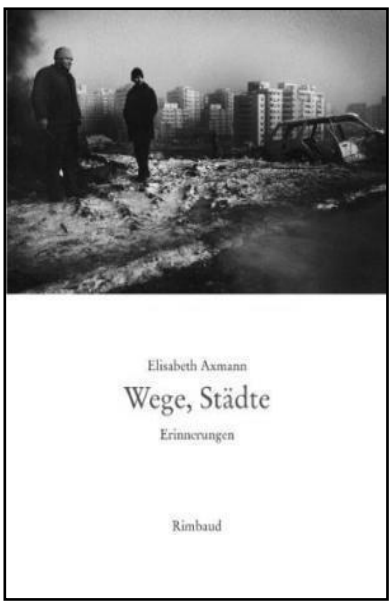
„Gândindu-ne la propria viaţă, multe ni se par irealităţi. Constanţă n-are decât poezia"[19], scria, cu câţiva ani înainte de a se stinge, Elisabeth Axmann. Un ultim volum de versuri, de o mare sensibilitate artistică, intitulat *Glykon*, îi apare în 2012. Exemplificăm, în încheiere, cu un fragment din poezia *Alter*

[18] Elisabeth Axmann, *op. cit.*, p. 126. În original: „Ein wichtiger Unterschied zum Leben hinter dem Eisernen Vorhang – das ein unterdrücktes, ein in jeder Hinsicht belastetes und dennoch ein elitäres Leben gewesen war – bestand darin, dass (...) man, beim Schreiben, direkt sagen könnte, was zu sagen war, und es nicht erst verpacken mußte, so, dass die Zensur es nicht streicht, und der Leser es trotzdem versteht – daran mußte ich mich erst gewöhnen. Auch war ich damals, (...) von der Tatsache beeindruckt, dass viele Leute – und zwar durchaus nicht nur Leute mit höherer Bildung (...) tatsächlich soziale und moralische Anliegen hatten und sie zur Sprache zu bringen verstanden".

[19] Vezi: http://www.dw.com/ro/in-memoriam-elisabeth-axmann-mocanu/a-18439512, accesare din data de 2.03.2016.

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

Friedhof im Osten [Vechi cimitir din est][20]: „N-ai nicio şansă / să găseşti aici vreun mormânt: / Soc, plopi, desişuri de mure / Şi ploaia cade, la nesfârşit. // Frunze umede acoperă inscripţiile; / mâna ce vrea să se odihnească / e zgâriată de spini (…) / Socul înfloreşte alb; / din cer / cad apele lumii”.

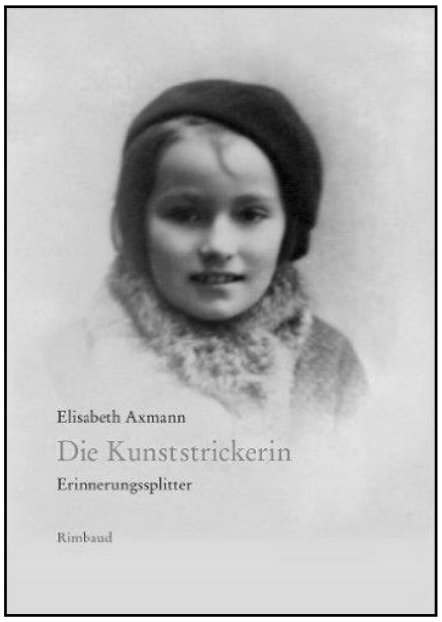

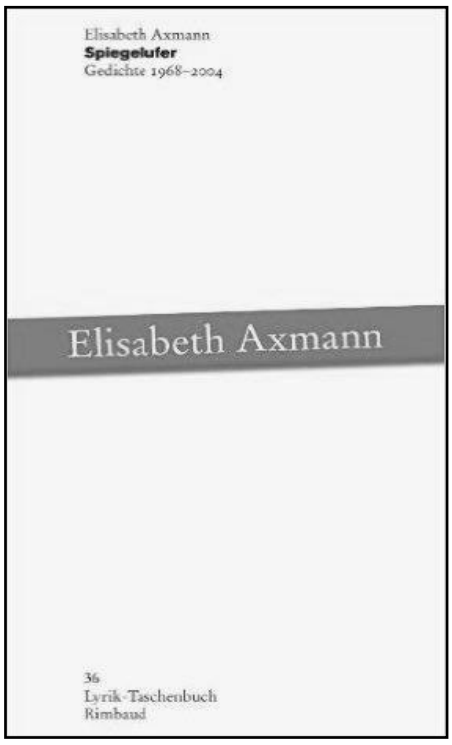

[20] Vezi : http://www.rimbaud.de/axmann.html (accesare din 2.03.2016). În original: „Ein Grab zu finden / ist aussichtslos hier: / Holunder, Pappeln, Brombeergestrüpp / Und endlos fällt Regen. // Nasse Blätter bedecken die Schrift, / die Hand, die freilegen will, / wird von Dornen geritzt (…) / Holunder blüht weiß / vom Himmel / fallen die Wasser der Welt”.

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)

Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu

BDD-A32834 © 2016 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:26 UTC)